

מתוך חוברת " המשל", ת"ל, הוצאת מעלות, תש"ל, עמ' 7-13

האריה והעכבר

האריה היה לָשֵׁן. עכבר, שלא הרגיש באריה, עבר על גופו. הקיץ האריה משנתו ותפסו. ביקש העכבר רחמים באמרו: עזבני לנפשי ואשיב לך טובה. דברי העכבר הצחיקו את האריה והוא עזבו. באחד הימים צדו ציידים את האריה וקשרוהו בחבל אל עץ. שמע העכבר את שאגת האריה, בא בריצה, כרסם את החבל עד שניתק אותו. אמר העכבר לאריה: הזוכר אתה כי צחקת לי, ולא האמנת שאוכל להשיב לך טובה? והנה עכשיו עיניך הרואות: גם העכבר הקטן יכול לפעמים לעזור לאריה!

עבודה א'

1. לסיפור קצר זה שני חלקים. סמן אותם באותיות א' וב'.
2. קרא ומצא שמצבם של האריה ושל העכבר בחלק א' הפוך מזה שבחלק ב'. מלא את הטבלה הבאה: מי החזק ומי החלש בשני חלקי הסיפור?

חלש	חזק	
		חלק א'
		חלק ב'

3. נוכל לסכם ולומר שבחלק הראשון האריה הוא השולט במצב (הוא החזק), ואילו בחלק השני

4. פעמים רבות חושבים בני אדם משהו, אבל אחר כך הם רואים שהדבר שחשבו לא התקיים:

א. האריה חשב, שהעכבר לא יוכל לעזור לו אף פעם, אבל לבסוף עזר לו העכבר לברוח מהציידים.

ב. אברהם אבינו חשב שהוא יצטרך להקריב את בנו, אבל בסוף _____.

5. חבר משפט נוסף האומר, שמה שחשבו תחילה - לא התקיים.

עבודה ב'

1. איזה מהמצבים הבאים דומה יותר לסיפור "האריה והעכבר":

א. עשיר אחד עזר לעשיר אחר בשעה שהיה זקוק באופן דחוף לסכום כסף גדול. בהזדמנות אחרת עזר העשיר השני באופן דומה לראשון.

ב. עני התחלק עם עני אחר בפרוסת לחם שקיבל. למחרת לא השיג העני הראשון דבר, והשני נתן לו פרוטות אחדות ממה שאסף.

ג. עשיר נתן כסף לעני. כעבור זמן נתקף לפתע העשיר במחלה ונפל ברחוב. העני ראה אותו, טיפל בו ודאג להביאו לביתו.

המצב הדומה ביותר לסיפורנו הוא _____

נמק:

נראה לי שמצב זה דומה ביותר לסיפור "האריה והעכבר", כי _____

נראה לי שמצב _____ אינו מתאים, כי _____

גם מצב _____ אינו מתאים, כי _____

2. בסיפור זה לימד העכבר את האריה, שגם העכבר החלש יכול לעזור לאריה החזק. גם אנו נוכל ללמוד משהו מסיפור זה. מהו, לדעתך, רעיונו העיקרי של הסיפור? (בחר את התשובה המתאימה).

א. גם גיבור יכול ליפול בפח.

ב. אל תזלזל בחלש.

ג. האדם מתאכזר לחיות.

ד. אל תתחצף לחזק.

3. עיין בפרקי אבות, פרק ד' משנה ג', ותמצא גם שם רעיון דומה. העתק מתוך משנה זו את שני הקטעים המתאימים ביותר לסיפורנו:

עבודה ג'

1. משה ביקש מיוסי שישאיל לו את תרמילו לטיול, ויוסי נתן לו את מבוקשו. שבוע לאחר מכן

ביקש יוסי ממשה את כדורו ומשה נתן לו את הכדור. **משה השיב ליוסי טובה:**

יוסי עשה טובה למשה

משה עשה טובה ליוסי

בסיפורנו השיב העכבר טובה לאריה.

אדם העושה טובה למי שעשה לו טובה, הריהו **משיב טובה תחת טובה**; ואפשר לומר גם:

משלם טובה תחת טובה.

2. יוסי השאיל למשה את תרמילו החדש. ביום אחר ביקש יוסי להצטרף למשחק כדורגל ששיחקו

הילדים, אך משה לא הסכים לשתפו במשחק.

יוסי עשה טובה למשה

משה עשה רעה ליוסי:

משה השיב רעה תחת טובה

ואפשר גם לומר: משה שילם

3. לפי זה נוכל לפרט ארבעה מקרים שונים :

משה השיב	המעשה של משה	המעשה של יוסי
	נתן כדורו ליוסי	א. נתן תרמילו למשה
	לא שיתף את יוסי במשחק	ב. נתן תרמילו למשה
	נתן כדורו ליוסי	ג. היכה את משה
	לא שיתף את יוסי במשחק	ד. היכה את משה

4. כתוב בספר משלי : מְשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה - לֹא תִּמּוֹשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ (משלי י"ז, י"ג)

(לא תמוש = לא תזוז, לא תיפסק.)

חכמינו ז"ל אמרו : הווי משלם טובה תחת רעה (מדרש רבה, שמות, כ"ו)

(משלם = משיב)

השווה שתי אַמְרוֹת אלה ל-4 המקרים שפירטנו.

הפסוק ממשלי מתאים למקרה מספר _____

המאמר של חז"ל מתאים למקרה מספר _____

5. מדוע עלול להיות רע לאיש המשיב רעה תחת הטובות שאנשים עושים לו?

איך יתנהגו האנשים עם אדם הרגיל לעשות כך?

6. בוודאי ידועים לך מקרים רבים כגון אלה שהזכרנו כאן. כתוב חיבור קצר על הנושא :

א. שילמו לי רעה תחת טובה

או

ב. שילמו לי טובה תחת רעה.

בסס את חיבורך על מעשה שקרה באמת או על מעשה דמיוני.

7. אדם הזוכר את הטובה שעשה לו חברו, נקרא **מחזיק טובה** או **מכיר טובה**. לפעמים יקרה - כמו בסיפור האריה והעכבר - שלאדם תהיה הזדמנות לעשות טובה למי שהיטיב עמו, ואז נקרא לו **משיב טובה** או **משלם טובה**.

אולם לאדם השוכח את הטובה שעשה לו חברו, ואפילו (לפעמים) משיב לו רעה תחת טובה - נקרא **פפוי טובה**.

8. מלא את המשפטים הבאים בביטויים שלמדנו :

א. רות עזרה לשרה בהכנת שיעורי הבית, אך שרה לא רצתה לשתף את רות במשחק החבל. שרה היא _____

ב. תמר אומרת : תמיד אזכור כיצד עזר לנו שכננו כאשר נפלתי ונשברה רגלי!

תמר _____ לשכנה.

ג. כשנכבשה יריחו בידי בני ישראל, הצילו המרגלים את רחב ואת משפחתה, כי היא עזרה להם כשבאו לרגל את העיר. המרגלים _____ לרחב.

9. אדם אחד הציל ילד שכמעט טבע בבריכה. בא אביו של הילד ואמר : אדוני, אתה הוצאת את בני מן המים?

חשב המציל שהאב רוצה להודות לו, ואמר : אדוני, אין בכך שום דבר.

כעס האב ואמר : מה פירוש "שום דבר"? איפה הכובע שהיה לו על ראשו כשנפל למים!?

איזה מן הביטויים שלמדנו מתאים לכאן? השלם את המשפטים :

בבדיחה זו האב הוא _____

נקווה שלפחות הילד עצמו יהיה _____ למצילו!

עבודה ד'

1. בסיפור "האריה והעכבר" מסופר על שתי חיות. מה מהדברים הבאים נכון לדעתך? (בחר בתשובה אחת בלבד).
 - א. הדבר המסופר בסיפור קרה באמת.
 - ב. הדבר לא קרה, אבל ייתכן שיקרה.
 - ג. הדבר המסופר הוא בלתי אפשרי במציאות.
2. נמק את תשובתך: מדוע אתה חושב כך?
3. בסיפורנו כתובים דברים אחדים שהם אפשריים, ודברים אחדים שהם בלתי אפשריים, ואינם יכולים לקרות באמת.

סמן כל דבר בטור המתאים בסימן V

לא ייתכן במציאות ועשוי לקרות אך ורק בסיפורים	ייתכן במציאות	
		שאריה ישאג
		שציידים יקשרו אריה
		שעכבר ידבר
		שעכבר יכרסם חבל עד שיינתק
		שאריה יצחק
		שחיה חזקה תעזור לחיה חלשה
		שאריה ישן

4. בסיפור שקראנו יש לחיות תכונות אחדות המיוחדות לבני אדם, כגון היכולת לדבר ולצחוק. נוכל להבין מכאן שאם כי הסיפור מספר על מעשים שהיו בין חיות, כוונתו האמיתית היא למעשים שבין בני אדם. שים לב לסוף הסיפור: מה נאמר בו? מה יכול האריה ללמוד ממעשה זה שקרה לו? העתק מהסיפור את המשפט שבו נאמר דבר זה:

מה שלמד האריה, למדנו גם אנו: ייתכן בחיים שהחלש (דוגמת העכבר) יוכל לעזור לפעמים לחזק (דוגמת האריה), ולכן טוב שהחזק יתנהג יפה כלפי החלש, כמו שעשה האריה בשעה

ש

סיכום

סיפור על חיות בעלות תכונות המיוחדות לבני אדם, שממנו אפשר ללמוד משהו על חיי בני אדם, תכונותיהם, התנהגותם והיחסים שביניהם - הוא **משל**.

5. קרא את ארבעת הסיפורים הבאים, שניים מהם הם משלים ושניים – לא. הקף בעיגול את האותיות המסמנות את המשלים.

א. אריה ודוב מצאו איילה מתה. שניהם רצו לאכול את האיילה כולה, והם נלחמו זה בזה עד ששכבו ללא כוח. עבר שועל ואכל את האיילה. אמרו: אילו חילקנו בינינו את הטרף, לא היה זוכה בו השועל.

ב. השועל היה רעב, ולא הצליח לצוד טרף בשדה וביער. הלך לחצרו של איכר, מצא פרצה בלול וטרף תרנגולות אחדות. חלקן אכל בתוך הלול, וחלקן לקח עמו והחביא במאורתו, כדי שיהיה לו מזון גם בימים הבאים.

ג. צייד התקרב לקן של ציפור, ובתוך הקן היו ביצים. חששה הציפור שהצייד יקח את ביציה. במקום לעוף, התחילה לברוח ממנו לאט לאט. הצייד ראה כי הציפור הולכת לאיטה, ואינה עפה, וחשב שהיא פצועה. רץ אחריה לתפסה. קפצה הציפור עוד ועוד, והצייד אחריה, עד שהתרחקו מהקן. לפתע עפה הציפור וברחה. הלך הצייד לדרכו וביצי הציפור ניצלו.

ד. נמלה עמלה כל הקיץ באיסוף מזון לעת החורף. ראתה אותה חיפושית בעבודתה, ושאלה אותה על מה היא מתאמצת כל כך. לא השיבה הנמלה. הגיעו ימי החורף, והחיפושית, שלא הכינה לה דבר, כמעט מתה מרעב. באה החיפושית אל הנמלה וביקשה מעט אוכל. אמרה הנמלה: אילו היית עובדת כמוני, לא היית זקוקה עכשיו לעזרתי.

סכס :

הסיפורים מס' _____ ו- _____ הם משלים מפני שמסופר בהם על חיות שהן

ומפני שאפשר ללמוד מהם משהו על _____

של בני האדם.